

Tuotteiden turvallisuus on Kosmetiikan kulmakivi

■ Kosmetiikka-ala ei ole villi länsi ilman sääntöjä, vaikka näin voisi julkisen keskustelun perusteella joskus kuvitella. Alan lainsäädäntö on hyvin tiukka, ja tuotteiden turvallisuus on teollisuudelle a ja o.

Eeva-Mari Karine ja Sari Karjomaa

Niin kosmetiikan ainesosat kuin valmiit tuotteetkin tutkitaan huolellisesti ennen kuin ne pääsevät markkinoille.

Sampoot, hoitoaineet, käsivoiteet, deodorantit, hammastahnat.

Kosmetiikka ei tarkoita yksinomaan meikkejä ja hajuvesiä, vaikka asia näin usein mielletäänkin. Todellisuudessa kosmetiikka ja kosmeettisten valmistajien laaja kirjo ovat jokaisen arkipäivää, olennainen osa hygieniaa, hyvinvointia ja jopa kansanterveyttä.

Kosmetiikan ainesosat nousevat tasaisin väliajoin julkisen keskustelun keskiöön, ja niiden turvallisuus saatetaan kyseenalaistaa. Moni mielipide perustuu kuitenkin tunteeseen tai puhtaaseen tietämättömyyteen.

Jo kosmetiikkalainsäädäntö edellyttää, että valmisteet ovat normaalissa käytössä turvallisia. Lainsäädäntö koskee kaikkea kosmetiikkaa raaka-aineiden alkuperästä riippumatta.

EU:n kosmetiikka-asetus pätee unionin kaikissa jäsenvaltioissa, mikä helpottaa yritysten toimintaa ja tuotteiden liikkuvuutta. Suomessa on lisäksi voimassa oma kansallinen laki, joka määrää kosmetiikan valvonnasta sekä kosmetiikkavalmisteiden pakkausmerkintöjen ja tuotetietojen kielivaatimuksista. Alaa koskettavat myös monet muut säädökset.

Tuotteiden turvallisuuden takaamiseksi lainsäädäntö määrää vastuut paitsi valmistajille myös jakeluketjun eri toimijoille sekä valvoville viranomaisille. Jokaisella on oma roolinsa siinä tapauksessa, että jonkin tuotteen huomattaisiin aiheuttavan riskiä kuluttajalle.

Lainsäädäntö velvoittaa valmistajat myös varustamaan kosmetiikkatuotteiden pakkaukset määrätyn merkinnön, mikä auttaa kuluttajaa valitsemaan itselleen sopivan tuotteen ja ennen kaikkea käyttämään tuotetta oikein.

Koostumus ja riskit arvioidaan tarkasti

Kosmetiikka-asetus säätelee myös tuotteiden ainesosista. Tietyille ainesosille, kuten väriaineille, säilöntäaineille ja aurinkosuoja-aineille, on olemassa ns. positiivi- eli sallittujen aineiden listat. Ne säätelevät aineiden käyttökohteita ja maksimipitoisuuksia valmiissa tuotteissa.

Lisäksi asetuksessa on listattu erikseen suuri joukko aineita, joiden käyttö on sallittua tietyin rajoituksin. Tällaisia ovat esimerkiksi hiusväriaineet.

Kaikkiin mainittuihin erityistarkoituksiin saa käyttää ainoastaan aineita, joista EU-komission kuluttajaturvallisuusasioiden tiedekomitea SCCS (Scientific Committee on Consumer Safety) on teh-

nyt turvallisuusarvioinnin.

Niiden aineiden, joiden käyttöä ei ole erikseen säädelty, turvallisuudesta vastaa tuotteen eurooppalainen valmistaja tai EU-maahantuoja.

Lainsäädäntö listaa myös ainesosat, joiden käyttö kosmetiikkatuotteissa on kiellettyä. Sellaisia ovat esimerkiksi lääkeaineet. Lähtökohtaisesti kiellettyjä ovat myös aineet, jotka on EU:n CLP-asetuksessa luokiteltu syöpää aiheuttaviksi, perimää vaurioittaviksi tai lisääntymiselle vaaralliseksi.

Mikäli jokin raaka-aine osoittautuu

Moni mielipide perustuu tunteeseen tai tietämättömyyteen.

haitalliseksi, sitä ei saa käyttää kosmetiikkatuotteissa. Aineen kieltäminen voi johtua myös siitä, ettei sen käytölle ole tarvetta eikä siitä ole siksi tehty turvallisuusarviointia tai päivitetty sitä.

Turvallisuusarvioinnin käyvät ennen markkinoille pääsemistään läpi kaikki lopputuotteet perussaiippuasta silmänympärysovoiteeseen.

Pätevän tahon tekemässä tieteellisessä riskinarvioinnissa tutkitaan muun muassa ainesosien vaaraomaisuudet sekä käyttömäärät ja -tavat, valmiin tuotteen stabiilisuus ja fysikaalis-kemialliset ominaisuudet sekä valmiin tuotteen mikrobiologinen laatu.

Arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota erityisryhmien, kuten alle kolmevuotiaiden lasten, tuotteisiin.

Turvallisuusarviointi, sen tausta-aineisto sekä tulokset perusteluineen dokumentoidaan tuotetietoihin. Kosmetiikan valmistajalla on oltava jokaisesta tuotteesta tuotetiedot, joiden tulee olla myös valvovien viranomaisten saatavilla.

Kosmeettinen valmiste on aine tai seos, joka on tarkoitettu olemaan kosketuksissa ihmiskehon ulkoisten osien (iho, hiukset ja iho-
karvat, kynnet, huulet ja ulkoiset sukupuolielimet) tai hampaiden ja suuontelon limakalvojen kanssa. Valmisteen tarkoitus on puhdistaa tai suojata kohdettaan, muuttaa sen ulkonäköä tai tuoksua tai poistaa hajua.

Kosmetiikkaa eivät ole esimerkiksi tatuoinnit, botox-ruiskeet, käsihuuhteet, ravintolisät, irtoripset, tekokynnet tai niiden liimat.

Eläinkokeita ei tehdä

Kosmetiikan turvallisuusarvioinnissa käytetään olemassa olevaa toksikologista tietoa sekä erilaisia testejä ja laskennallisia menetelmiä.

Eläinkokeita ei sen sijaan tehdä. Valmiiden kosmetiikkatuotteiden testaaminen eläinkokein kiellettiin EU:ssa jo vuonna 2004. Kosmetiikan ainesosien eläinkokeet kiellettiin EU:ssa kokonaan vuonna 2009. Samalla asetettiin markkinoitkielto eli kiellettiin sellaisten kosmetiikkatuotteiden markkinointi, joiden ainesosia on testattu eläinkokeilla kiellon voimaantumisen jälkeen.

Markkinointikiellon osalta kaikkein monimutkaisimmilla testityypeillä – joita ovat toistuvan annostelun myrkyllisyys, mukaan lukien ihoärsytys ja karsinogeenisuus, lisääntymiselle vaaralliset vaikutukset ja toksikokinetiikka – oli siirtymäaika vuoden 2013 alkuun asti.

Toisin sanoen EU:ssa ei ole saanut tehdä minkäänlaisia kosmetiikan valmistukseen liittyviä eläinkokeita vuoden 2009 jälkeen, ja kieltoihin liittyvä markkinointikielto tuli täydelliseksi vuoden 2013 alussa. Unionialueella ei siis myöskään saa myydä tuotteita, joiden ainesosia tai tuotteita kokonaisuutena on testattu eläinkokein kieltojen jälkeen.

Uusi tieto voi joskus edellyttää jonkin käytössä olevan ainesosan turvallisuuden uudelleenarviointia. Sen tekee komission tiedekomitea SCCS, jonka arvion perusteella lainsäädäntöä päivitetään tarpeen mukaan.

Uusimmat tutkimustulokset otetaan turvallisuusarvioinneissa huomioon usein jo ennen kuin vaatimukset viedään lainsäädäntöön.

Esimerkiksi joulukuussa 2013 Euroopan kosmetiikkateollisuuden etujärjestö Cosmetics Europe suositteli, että kosmetiikanvalmistajat lopettaisivat mahdollisimman nopeasti säilöntäaine metyyliisotiatsolinonin (MIT) käytön iholle jätettävissä tuotteissa sekä kosmetiikkapyyhkeissä.

Syynä suositukseen oli, että MIT:n aiheuttamat allergiat olivat lyhyessä ajassa lisääntyneet merkittävästi. Teollisuus kantaa täten täyden vastuun tuotteiden turvallisuudesta jo ennen kuin aineen käyttöön ehditään puuttua lainsäädännöllä. □

Eeva-Mari Karine työskentelee asiantuntijana ja Sari Karjomaa toimitusjohtajana Teknokemian yhdistyksessä.
eeva-mari.karine@teknokemia.fi
sari.karjomaa@teknokemia.fi